

SANATKUMĀRA-SAMHITA
OF THE
PĀÑCARĀTRĀGAMA

EDITED BY
PANDIT V. KRISHNAMACHARYA

THE ADYAR LIBRARY AND RESEARCH CENTRE

विषयानुक्रमणिका

ब्रह्मरात्रम्

(प्रथम-द्वितीय-तृतीयाध्याया नष्टाः)

चतुर्थाध्यायः—समयाध्यायः

(ग्रन्थपातः)—व्यवहारः—लेख्यम्; शपथम्; पञ्चविधः साक्षी; पञ्चविधं शपथम् (पृ. १)—शपथे निषिद्धा विषयाः—आधि-
द्विविधः (पृ. २)—प्रतिभूः त्रिविधः—पुत्रेषु रिक्थविभजनम् (पृ. ३)
—यौनसौदर्यं दीक्षासौदर्यं च—व्यवहारे निषेधाः—व्यवहारश्रोतृषु
निषिद्धा वर्णीयाश्च (पृ. ४) ।

जपविधिः—त्रिविधो जपः—जपगणनोपकरणानि (पृ. ५.
श्लो. ३४-७) ।

संस्काराः—गर्भाधानम् (पृ. ५-६)—त्रिरूपो विष्णुः (श्लो.
४६-७)—पुंसवनम्; सीमन्तम् (पृ. ६-७)—नामकरणम्; अन्नप्राश-
नम् (पृ. ७)—चौलम् (पृ. ८)—उपनयनम्, तस्य त्रैविध्यम् (पृ.
८-९)—यज्ञोपवीतम्, तद्द्रव्यभेदाश्च; दण्डभेदाः (पृ. ९) वेदाध्य-
यनम् (श्लो. ७७)—विवाहः; मृतसंस्कारः (पृ. ९-१०)—आशौचम्;
श्राद्धम् (पृ. १०) ।

पञ्चमोऽध्यायः—वर्णाचारविधिक्रमः

चत्वारो वर्णाः—अनुलोमप्रतिलोमाः—सूतस्य ब्राह्मता—
प्रतिलोमानामदीक्षार्हता (पृ. ११. श्लो. १-३)—चत्वार आश्रमाः
वैष्णवदीक्षायोग्याः (श्लो. ५)—तन्त्रेऽस्मिन् चत्वारो ब्रह्मचारिणः—
ब्रह्मचारी, लिङ्गी, शिष्यः, उपासकश्च—तेषां लक्षणानि (पृ. ११-१२.
श्लो. ६-१४) । चत्वारो गृहस्थाः—ब्रती, गृहस्थः, आढ्यः,

आचार्यः—तेषां लक्षणानि (पृ. १२-१३. श्लो. १४-२२)—चत्वारो
वानप्रस्थाः—वैखानसः, तन्त्री, गुरुः, निष्कलः (पृ. १३-१४.
श्लो. २२-३२)—चत्वारः संन्यासिनः—हंसः, परमहंसः, भगवान्,
प्रभुः (पृ. १४-१५. श्लो. ३३-४२) ।

वैष्णवदीक्षावतामाचाराः (पृ. १५-२६. श्लो. ४२-१३५)
—भोजनम् (पृ. १६. श्लो. ४४-५१)—स्नानम्, तीर्थवर्णनम् (पृ.
१७. श्लो. ५४-६९)—स्नानमध्ये जपः, अनन्तरं सूर्यार्घ्यदानम्
(पृ. १७-१९. श्लो. ७०-९)—ततो देव-ऋषि-पितृतर्पणम् (पृ. १९-
२१. श्लो. ७९-९२)—संख्योपासनम् (पृ. २१-२२. श्लो. ९४-१०६)
—आचमनविधिः (पृ. २२-२४. श्लो. १०६-१७)—सर्वाश्रमिणां
तन्त्रदृष्ट्या चातुर्विध्यम्—समयी, पुत्रकः, साधकः, आचार्य इति
(पृ. २४. श्लो. ११८)—तेषां लक्षणानि (पृ. २४. श्लो. ११९-२६)
—साधकाचार्ययोराचारः (दिनचर्या) (पृ. २५-६. श्लो. १२६-३५) ।

षष्ठोऽध्यायः—प्रतिष्ठाविधिः

मण्डपनिर्माणं तदलंकरणं च, कलशानां स्थापनं गर्तनिर्माणं च
(पृ. २७-९. श्लो. १-२४)—आतोद्यवादनम्, द्विविधा अर्चा—
कर्मार्चा, स्थापनार्चा च (पृ. २८-९. श्लो. १७-८)—मध्येवेदिकं
शयनकल्पनम्—अर्चयोः स्तपनार्थमण्डपवर्णनम्—वाद्यानामुद्देशः (पृ.
२८-९. श्लो. १५-२७)—निषिद्धजनानां बहिष्कारः (पृ. ३०. श्लो.
२७-८)—कर्मणस्त्रैविध्यम्, वैदिक-तान्त्रिक-मिश्रभेदात् (श्लो. २९-
३१)—कलशस्थापनावाहनादि (श्लो. ३२-६)—पालिकास्थापनम्
(पृ. ३१. श्लो. ३७)—कलशानां तत्तद्द्रव्यैः पूरणम् (पृ. ३१.
श्लो. ३८-४४)—बेरस्थापनम् (पृ. ३१-२. श्लो. ४५-९)—
एकबेरविधिः (पृ. ३२. श्लो. ४६-७)—त्रिविधा एकबेरे प्रतिमा-
अश्व-मणि-लोहमयी (श्लो. ४७)—मृन्मयी काष्ठमयी च—बहुबेर-
विधिः (श्लो. ४८) एकबेरबहुबेरविध्योभेदः (श्लो. ४९) ।

चतुर्विधं लिङ्गम्—ब्राह्मं, शांकरं, वैष्णवं, त्रिदैवं च (श्लो. ९०-४)—पुरुषसूक्तेन तत्तद्द्रव्यैः स्नपनविधिः (पृ. ३३. श्लो. ९९-६२)—बेरस्य वस्त्रोपवीतादिसमर्पणम् (पृ. ३३-३४)—अष्टमङ्गलानां स्थापनम् (पृ. ३४. श्लो. ६७-८)—इन्द्रादि-ईशानान्त-दिक्पालस्थापनम् (श्लो. ६९-७०)—कलशेषु अष्टविधेश्वराणां पूजा (पृ. ३४-५. श्लो. ७२-५)—ब्रह्मविष्णुपूजा (श्लो. ७५-६)—चतुर्ध्यायतनेषु वासुदेवादीनुद्दिश्य होमः (पृ. ३५-६. श्लो. ७८-८३)—निवेदनम् (पृ. ३६. श्लो. ८४)—शान्तिहोमः (श्लो. ८७-९१)—प्रोक्षणम् (पृ. ३७. श्लो. ९२-९६)—इत्यधिवासविधिसमाप्तिः (श्लो. ९७) ।

प्रभाते अष्टदिक्षु तत्पालकानां होमाः (पृ. ३७-८. श्लो. ९८-१०३)—प्रतिमानां अष्टमङ्गलानां चोद्धरणम्, देवागारं प्रति च उद्धहनम् (पृ. ३८-९. श्लो. १०६-१४)—देवालये प्रतिष्ठापनम्—प्रतिष्ठापञ्चकम् स्थापना, आस्थापना, संस्थापना, प्रस्थापना, प्रतिष्ठा च (पृ. ३९. श्लो. ११४-१२०)—प्रतिमान्यासविधिः, न्यास-त्रैविध्यम्, स्थितिः, सृष्टिः, संहतिश्च (पृ. ४०. श्लो. १२२-३)—प्रतिमाशरीरे नाडीध्यानं प्राणायामश्च (पृ. ४०-१. श्लो. १२४-३३)—निरञ्जनस्य सदाविष्णोर्हृदयकमले ध्यानम् (पृ. ४१-२. श्लो. १३४-४०) दौवारिकप्रोक्षणम् (श्लो. १४३-४)—गरुडप्रोक्षणम् (श्लो. १४५)—दिग्बलिः (श्लो. १४६)—विश्वक्सेन-प्रतिष्ठा (श्लो. १४७)—दक्षिणादानम् (श्लो. १४८)—एवमेव जीर्णबेरोद्धारविधिश्च (पृ. ४३. श्लो. १५१)—आचार्यपूजा (श्लो. १५१) ।

सप्तमोऽध्यायः—प्रतिमाविधिः

पञ्चविधाः प्रतिमाः, शिला-लोह-रत्न-काष्ठ-मृन्मय्यः (पृ. ४४. श्लो. १-२)—शिलामेदाः, तद्गुणाश्च (पृ. ४५. श्लो. ३-१०)—शिलानयनम् (पृ. ४५-६)—सूत्रपातः (पृ. ४६. श्लो. २२)—पुनः

शिलाभेदकथनम् (पृ. ४६-७. श्लो. २२-७) — शिलाशिरोभागज्ञानम् (श्लो. २७-८) — प्रतिमायामः (पृ. ४७-८. श्लो. ३२-६) ।

चित्र-अर्धचित्र-चित्राभासरूपेण प्रतिमात्रैविध्यम् (पृ. ४८. श्लो. ३६-४१) — किरीटलक्षणम् (पृ. ४८-९. श्लो. ४१-४) — अज्ञान्तराणां लक्षणानि (पृ. ४९. श्लो. ४९-५१) — शिलादोषाः प्रतिमादोषाश्च (पृ. ४९-५०. श्लो. ५१-९) — द्विविधा प्रतिमा, सौम्या आग्नेयी च (श्लो. ५९-६१) — पुनर्द्विविधा, शुद्धवर्णा संकीर्णवर्णा च (पृ. ५१. श्लो. ६२) — पुनः शिलादोषगुणाः (श्लो. ६३-९) ।

शिलागर्मः (पृ. ५१-२. श्लो. ६७-७९) — लोहप्रतिमार्थ-लोहभेदलक्षणादि (पृ. ५२-३. श्लो. ७६-८४) — प्रतिमार्थमणि-भेदलक्षणादि (श्लो. ८४-६) — प्रतिमार्थकाष्ठभेदलक्षणादि (पृ. ५३-४. श्लो. ८७-९९) — पादपीठविधिः (श्लो. ९६) — मृद्भेदलक्षणानि (पृ. ५४-५. श्लो. ९७-१०४) — गर्भगृहे पीठविधिः (पृ. ५५-६. श्लो. १०५-१२०) — गर्भगृहस्य सप्तधा क्लृप्तिः (पृ. ५७. श्लो. १२०-२) — तस्य नवधा क्लृप्तिः (पृ. ५७-८. श्लो. १२३-६) — मूर्तेः सप्त-पञ्च-त्रि-तालादिभेदेन पीठमध्ये शूलस्थापनम् (पृ. ५८-६०. श्लो. १२६-५०) — शूलसंख्या (पृ. ६०-३. श्लो. १२०-७३) — रज्जुवेष्टनम् (श्लो. १७४-१८२) — संक्षेपेण लेपवर्णादिविधिः (पृ. ६४. श्लो. १८३-१८८) — जीर्णप्रतिमोद्धारविधिः (पृ. ६४-५. श्लो. १८९-९६) ।

अष्टमोऽध्यायः—प्रासादविधिः

भूपरिग्रहः, कर्षणम्, खातः, होमः (पृ. ६६) — इष्टकाग्रहणम्, तक्षकः, तदुपकरणानि, इष्टकाधानम्, मध्यश्चक्रः गर्भाधानं च — प्रासादस्य भागानामुद्देशः (पृ. ६७) — चतुर्विधः प्रासादः, वृत्त-चतुरश्र-आयत-वृत्तायत-भेदात् — प्रतिभेदं प्रासादाङ्गानां संख्या-शयन-स्थान-आसन-यान-विशेषापेक्षया उचितदिग्विशेषनिर्देशः (पृ. ६८)

—प्रासादविस्तारः—भूमिसंख्या—गोपुरोच्छ्रायः—तत्तद्देवतामण्ड-
पानां मानादिनिर्देशः (पृ. ६९-७०)—तत्तन्मूर्तीनां वर्ण-आसनादि-
निर्देशः—नर-नारायण-हरि-कृष्णाख्याः चतस्रः दिङ्मूर्तयः, तत्र मत-
भेदाः (पृ. ७०-१) ।

नवमोऽध्यायः—देवाराधनक्रमः (अर्चनाविधिः)

द्विविधा अर्चना, स्थावरा, अस्थावरा च—एकवरे पूर्वा, कर्मा-
र्चायामपरा—परिवाराः कर्मार्चायामेव—योगपीठकल्पनम्, तत्पादाः
धर्मज्ञानवैराग्यैश्वर्यरूपाः—शिवरूपो मध्यमपादः (पृ. ७२)—द्वौ
मूलमन्त्रौ, अष्टाक्षरः द्वादशाक्षरश्च—सृष्टि-स्थिति-संहारन्यासाः—
अष्टाक्षरन्यासः (पृ. ७३-४)—द्वादशाक्षरन्यासः (पृ. ७४-६)—
अष्टाक्षरबीजन्यासः (पृ. ७६-७)—द्वादशाक्षरबीजन्यासः (पृ. ७७-८)
—अष्टाक्षरद्वादशाक्षरबीजानां वर्णाः (पृ. ७८-९)—आवाहनध्यान-
प्रोक्षणार्घ्यपाद्यादि (पृ. ७९-८०)—परिवारदेवता-मन्त्र-शस्त्र-लोक-
पाल-गरुड-विष्वक्सेनानां स्थानकल्पनं तत्प्रोक्षणं च (पृ. ८०)—
आचमनस्नानवस्त्रालंकारगन्धपुष्पधूपदीपदानम् (पृ. ८१)—होसः
(पृ. ८२)—जपः (पृ. ८२-३) ।

दशमोऽध्यायः—दानलक्षणम्

दानोचितदेशाः (पृ. ८४)—दानकालाः (पृ. ८४-९)—
दानोचितपात्राणि (पृ. ८९)—वैष्णवः, समयी, चक्रवर्ती, अभिषिक्तः,
गुरुः, आचार्यः, मगवान्, विष्णुः इत्येषु उत्तरोत्तरः श्रेयान् (पृ. ८९)
—दानद्रव्याणि (पृ. ८९-६)—दानफलानि (पृ. ८६)—दानद्रव्या-
णां गुणविशेषाः (पृ. ८६-७) विद्यादानं, तत्र विशेषाश्च (पृ. ८९-९०)
—विद्यात्रैविध्यम्, लौकिकं, वैदिकं, अध्यात्मं चेति—तत्र विष्णु-
तन्त्राणां, तेषु च पाञ्चरात्रस्य प्रकर्षः (पृ. ८९)—विद्यादानफलानि
(पृ. ८९-९०) ।

एकादशोऽध्यायः—मन्त्रकोशः

मन्त्रसाहात्म्यम् (पृ. ९१)—द्वादशाक्षरम्—अष्टाक्षरम्—अष्टा-
क्षरपञ्चाङ्गानि—नारसिंहम् (पृ. ९१)—नारसिंहपञ्चाङ्गानि—अपरा-
जिता (पृ. ९२)—अपराजितपञ्चाङ्गानि—महावराहमन्त्रः—महा-
वराहपञ्चाङ्गानि—ब्रह्ममन्त्रः—ब्रह्मपञ्चाङ्गानि—पञ्चोपनिषन्मन्त्राः
(पञ्चोपनिषदः)—तन्मात्राः—मूर्तिमन्त्राः—देवीमन्त्राः—(पृ. ९३)
—महासुदर्शनविद्या—सुदर्शनपञ्चाङ्गानि—खड्गमन्त्रः—गदामन्त्रः
—शङ्खमन्त्रः—सुदर्शनमन्त्रः—मातृमन्त्राः—मातृपञ्चाङ्गानि—गह-
डमन्त्रः—सूर्यमन्त्राः—अग्निबीजम्—उपस्थानमन्त्रः (पृ. ९४)—
अग्निमन्त्रः (पृ. ९५)—मन्त्रविषये केचन विशेषाः, फलविशेषाश्च
(पृ. ९५) ।

शिवरात्रम्

प्रथमोऽध्यायः—तिथियागः

वह्नियागः, वह्न्यालयः, वह्निविम्बम्, तद्यागः (पृ. ९७-१००)
—ब्रह्मयागः, ब्रह्मालयः, ब्रह्ममूर्तिः, तत्परिवाराः, तद्यागः (पृ. १००-
४)—तृतीयायां धनदयागः, तदालयादिपूजान्तं कर्म (पृ. १०४-६)—
तथा चतुर्थ्यां गणेशयागः, गणेशगायत्रीमन्त्रः (पृ. १०६-७)—पञ्चम्यां
श्रीयागः, श्रीसूक्तेन श्रीपूजाक्रमः (पृ. १०७-९)—षष्ठ्यां स्कन्दयागः
(पृ. १०९-१२)—सप्तम्यां सूर्ययागः (पृ. ११२-१४)—अष्टम्यां
रुद्रयागः (पृ. ११४-८)—नवम्यां देवीयागः (पृ. ११८-२१)—
दशम्यां यमयागः (पृ. १२१-२३)—एकादश्यां शक्रयागः (पृ.
१२३-६)—द्वादश्यां विष्णुयागः (पृ. १२६-८) तत्तद्विष्णुमूर्तीनां
रक्तादिवर्णविशेषाः (पृ. १२६-७)—त्रयोदश्यां कामयागः (पृ. १२८-
३१)—चतुर्दश्याम् अश्वियागः (पृ. १३१-३)—पौर्णमास्यां सोम-
यागः (पृ. १३३-५) ।

द्वितीयोऽध्यायः—मन्त्रलक्षणम्

मन्त्राणां त्रैविध्यं, सौम्य-आग्नेय-उभयात्मकमेवात् (पृ. १३६)
—सौम्या विष्णुमन्त्राः; नारसिंह-हेति-सौर-मन्त्रा आग्नेयाः, वाराह-
मुद्रा-मूर्तिमन्त्राः, अपराजिता पञ्चोपनिषदश्च सौम्याग्नेयाः—सौम्याना-
माग्नेयीकरणम्, तथा आग्नेयानां च सौम्यीकरणम्—बीजाक्षरस्वरूपम्
—मन्त्राणां पञ्चाङ्गानामावश्यकता—गायत्रीमहिमा (पृ. १३७)—
वर्णमातृकायां प्रत्यक्षरं देवतानिर्देशः (पृ. १३८-९)—मन्त्राणां
वेष्टनसकलीकरणादि (पृ. १३९) ।

तृतीयोऽध्यायः—मन्त्रवादविधिः

मन्त्रैः वशीकरणादि (पृ. १४०)—महासुदर्शनमन्त्रस्य
स्मशानचतुष्पथादिषु जपे विशेषफलवर्णनम् (पृ. १४१)—यक्षराक्ष-
सादीनां वशीकरणार्थं मन्त्रहोमाः (पृ. १४२)—अपराजिता द्विधा,
दुर्गावैष्णवीविषया, निग्रहानुग्रहार्था च (पृ. १४३)—गारुडेन
सर्पनिग्रहः (पृ. १४४)—विषवादः सर्पवशीकरणं च—गरुडमन्त्र-
ध्यानावेशादिना सर्पविषापहरणम् (पृ. १४४-८)—भूतानां प्रेतानां
ग्रहाणां च वशीकरणमन्त्रादि (पृ. १४८-६४)—जलस्तम्भः,
अग्निस्तम्भः (पृ. १६४) ।

चतुर्थोऽध्यायः—विष्णोः पारिषदाः

अष्टोत्तरशतपारिषदेष्वराणामुद्देशः (पृ. १६९-६), तेषां रूप-
वाहनादि (पृ. १६७) ।

पञ्चमोऽध्यायः—चरुपाकविधिः

पाकपात्र-वस्तु-गुणदोषाः (पृ. १६८-९)—निवेदनोचित-
फलानि, तद्गुणदोषाः (पृ. १७०-१)—मूलानि ओषधयश्च, तद्गुणदोषाः
(पृ. १७१-२)—पुनश्च फलभेदाः (पृ. १७२)—हविर्मिश्रणे विशेषाः

(पृ. १७२-३) — निवेदितस्य (निर्गल्यस्य) विनियोगः (पृ. १७३) —
हविःसंख्या ।

षष्ठोऽध्यायः — पुष्पयागविधिः

पुष्पयागे पुष्पेषु ग्राह्याग्राह्यविभागः (पृ. १७९-८) — पुष्पग्रहणो-
चितकालाः (पृ. १७८) — पूजोचितबीजाङ्कुराणामुद्देशः (१७८-९) ।

सप्तमोऽध्यायः — पत्रच्छेदः

पत्रपुष्पादानौपयुक्तक्षुरादीनामुपयोगविभागः (पृ. १८०) —
पूजोचितपत्रविशेषोद्देशः — षष्ठ्यधिकत्रिशतानि पत्राणि, अथवा षष्ठ्यधि-
कद्विसहस्रभेदाः — अन्यत्रोक्ताः तेषां चतुष्पष्टि-षष्टित्रिशत-त्रिविंशति-
साहस्रचत्वारिंशत् प्रभेदाः (पृ. १८१) ।

पत्रच्छेदनविधिः (पृ. १८१-३) — पुष्पबन्धन-श्लेषणप्रकाराः
(पृ. १८३-४) — पत्रपुष्पैः भक्तिविन्यासः, तादृशभक्तिभेदानां पञ्चाना-
मुद्देशः, तत्फलकीर्तनम् (पृ. १८४) ।

अष्टमोऽध्यायः — स्नपनविधिः

स्नपनमण्डपनिर्माणम् (पृ. १८५) — कलशाः — रत्नसंग्रहः (पृ.
१८६) — त्रीहित्रीजसंग्रहः (पृ. १८७) — मण्डपालङ्करणम् — आचार्य-
ग्रहणम् (पृ. १८७) — मण्डपालेपनमार्जनादि (पृ. १८८) — कलश-
स्थापनम् (पृ. १८८) — कलशसंख्या — अभिषेकद्रव्यविशेषाः (पृ.
१८९) — वृतादिमन्त्राः (पृ. १९०-१) — क्रमेण पाद्यादिदानम् (पृ.
१९१-२) — स्नपनक्रमः (पृ. १९२-६) — स्नपनस्य कलशादिसंख्यया
उत्तमोत्तमादिभेदाः (पृ. १९६) — तत्तद्द्रव्यस्य देवताः (पृ. १९७)
— कलशक्रमद्रव्यसंयोग-मन्त्र-भूमिभागाः (पृ. १९८-२००) — पाद्या-
दिमन्त्राः (पृ. २००-१) स्नपनस्यास्य उत्तमोत्तमादिभेदाः (पृ. २०२)
— यच्च परिमार्जनवस्तूनि (पृ. २०२ — श्लो. १५३-५) — अपरः

स्नपनविधिः (पृ. २०२-३—श्लो. १५६-६८)—अन्यथा द्रव्य-
विन्यासः (पृ. २०४-५) ।

नवमोऽध्यायः—अङ्कुरारोपणम् (उत्सवाध्यायः)

पालिकादिभेदाः (पृ. २०६-७)—धान्यग्रहणवापने (पृ. २०७)
—प्रतिरात्रं भूतबलिः (पृ. २०८-११)—प्रतिसरबन्धः (पृ. २११)
—प्रतिमास्थापनम् (पृ. २१२-३)—पुष्पयागः (पृ. २१३)—
पालिकास्थापनम् (पृ. २१४)—ब्रह्मरात्रोक्तविधिना अर्चनतिथि-
यागादिकरणम् (पृ. २१४)—पञ्च निवेदनार्थचरुभेदाः पृ. २१४ ।

दशमोऽध्यायः—मण्डलविधिः

मण्डलकरणार्थगोमयस्य विशेषाः (पृ. २१५)—तत्तद्देवतालये
कार्याणां मण्डलानामाकाराः (पृ. २१५-६)—तत्तन्मण्डलानां देवताः
(पृ. २१६-७)—मार्जनादिषु प्रीता देवताः (पृ. २१७)—मण्डलभेदाः,
मण्डलोचितप्रदेशाः, मण्डलकरणादिषु प्रत्येकं फलविशेषाः (पृ.
२१८-२०) ।

इन्द्ररात्रम्

प्रथमोऽध्यायः—(प्रतिमा) पूरणाध्यायः

वेणु-काष्ठ-पत्रैः प्रतिमामानानुसारेण पञ्जरबन्धः (पृ. २२१)—
मधूच्छिष्ट-लोह-शालिपिष्ट-मृद्विर्गलकरणम् (पृ. २२१)—चरुसघृत-
तैलपयोमध्वादिभिः तत्पूरणम्, तत्तत्पूरणस्य फलविशेषश्च (पृ.
२२२-७) ।

द्वितीयोऽध्यायः—मन्त्रोद्धारः

मातृकास्यवर्णानामुत्पत्तिक्रमः (पृ. २२८-९)—स्वराणां व्यञ्ज-
नानां च देवताः (पृ. २२९-३१)—षट्पञ्चाशद् वर्णपुटानि

(पृ. २३१-४) — मन्त्रोद्धारः (पृ. २३४) — मन्त्रविलयक्रमः (पृ. २३४-५) ।

तृतीयोऽध्यायः पुराणाध्यायः

जगदुत्पत्त्यादिवर्णनम् (पृ. २३६) — महार्णवे सुप्तोत्थितस्य परमेश्विनो वराहोत्पत्तिः, वराहेण समुद्राद् भूमेरुद्धारः (पृ. २३६-७) — नरसिंहाविर्भाववर्णनम् (पृ. २३७-९) — सत्त्वस्य पुराणं वेदोद्धारश्च (पृ. २३९-२४०) — कूर्मपुराणम् (पृ. २४०) — ताक्ष्यपुराणम् (पृ. २४०-१) — वामनपुराणम् (पृ. २४१-२) — हयग्रीवपुराणम् (पृ. २४२-३) — कपिलपुराणं, सांख्यज्ञानप्रवर्तनं च (पृ. २४३) — जामदग्न्यपुराणम् (पृ. २४३) — रामपुराणम् (ग्रन्थपातः) (पृ. २४४) — सात्त्वतस्य (कृष्णस्य) पुराणं, तेन पञ्चरात्रोपदेशश्च; पञ्चरात्रस्य सात्त्वतमिति नामान्तरम्; तथा तदनुयायिनां च सात्त्वता इति नाम (पृ. २४४-५) ।

चतुर्थोऽध्यायः—यागविधिः

सप्तयागवर्णनम्—(१) यागः, ब्राह्मणादिवर्णानां तत्तद्वर्णोचित-यागकालः (पृ. २४६) — मण्डप-मण्डल-कलश-विधानम् (पृ. २४७-८) — (२) स्तोमः (पृ. २४८) — (३) महायागः (पृ. २४९-५०) — (४) अध्वरः (पृ. २५०) — (५) सवः (पृ. २५०) — (६) क्रतुः (पृ. २५१) — (७) हरिस्तोमः (पृ. २५१) ।

पञ्चमोऽध्यायः—परिवारदेवताः

ब्रह्मसदाशिनादिपरिवारसहितस्यैव विष्णोरुक्तमत्वम् (पृ. २५३) — आलयप्राकारेषु बहिःपरिवाराणामालयाः (पृ. २५३-७) — सप्त वैष्णवमातरः, तासामालयाश्च (पृ. २५७) ।

षष्ठोऽध्यायः—विद्येश्वरोत्पत्तिः

अव्यक्तसदाविष्णोश्चतुर्णां महाविष्णु-संकर्षण-प्रद्युम्न-अनिरुद्धा-
नामुत्पत्तिः (पृ. २९८-९)—महाविष्णोर्देवी शान्तिः; संकर्षण
एव शंकरः संहारकर्ता; तद्देवी श्रीः (पृ. २९८) प्रद्युम्न एव ब्रह्मा,
तद्देवी सरस्वती; अनिरुद्ध एव पुरुषोत्तमः, तद्देवी रतिः—एतेषां वर्णाः
(पृ. २९९)—इयं सूक्ष्मसृष्टिः ।

अथ अनिरुद्धात् स्थूलसृष्टिः—सलिलसृष्टिः, तत्र महदाख्यं
पङ्कजम्, ततो हिरण्यगर्भः; तद्देवी संध्या; ततो रुद्रः, सत्य-अहंकार-
रूपः—ततो दक्षादिप्रजापतयः (पृ. २६०)—अश्विनादीनां सृष्टिः
(पृ. २६१)—विष्णवादिद्वादशमासाधिपानां सृष्टिः, धात्रादीनां द्वादश-
सुतानां सृष्टिः, षोडशकलानां सृष्टिः (पृ. २६१) ।

विष्णु-महाविष्णु-सदाविष्णु-रूपमूर्तित्रयं तमो-रजः-सत्त्वरूपम्
(पृ. २६२) ।

वाराहलोके शतं विष्णवः, तेषां नामानि (पृ. ३६२-४)—
रामलोके शतं, तन्नामानि (पृ. २६४-५)—नारसिंहलोके शतं,
तन्नामानि (पृ. २६५-७)—निर्ऋतिदिशि शतं, तन्नामानि (पृ. २६७-
८)—श्रीधरलोके शतं, तन्नामानि (पृ. २६८-७०)—वामनलोके
शतं, तन्नामानि (पृ. २७०-१)—हयग्रीवलोके शतं, तन्नामानि
(पृ. २७१-२)—वासुदेवलोके शतं, तन्नामानि (२७३-४)—
कपिललोके तु न संख्या (२७४) ।

सप्तमोऽध्यायः—विष्णूनां लोकाः

वाराहलोकवर्णनम्, तत्रत्यपुर-नदी-गोपुर-द्वारपालादीनां वर्ण-
नम् (पृ. २७५-६)—रामलोकवर्णनम् (पृ. २७६-७, —नारसिंहलोकः
(पृ. २७७-८)—पुनश्च रामलोकान्तरस्य वर्णनम् (पृ. २७८-९)
—(ग्रन्थपातः)—वामनलोकः (पृ. २७९-८०)—हयग्रीवलोकः
(पृ. २८१-२, —वासुदेवलोकः (पृ. २८२-३)—कपिललोकः

(पृ. २८३-४) — विष्णुलोकः (पृ. २८४-६) — तदुपरि महाविष्णु-
लोकस्तदुपरि नारायणः (पृ. २८६) — सप्तवैष्णवमातृणां स्थानं, तासां
वर्णाः (पृ. २८६-७) — एतदध्यायपठनफलम् (पृ. २८७) ।

अष्टमोऽध्यायः—योनिशुद्धिः

क्षेत्रभूतस्त्रीगतो विचारः (पृ. २८८) — क्षेत्रस्य चातुर्वर्ण्येन चतु-
र्विधत्वम् — पुनरन्यथा कन्येत्यादि भेदेन चातुर्विध्यम्, तत्र गुणदोषौ,
तासामुपभेदाः, तत्तत्प्रसूतानामपत्यानां नामानि (पृ. २८८-९१) ।

बीजस्वरूपगुणदोषाः (पृ. २९१) — त्रिविधमब्रह्मचर्यं, तद-
वान्तरभेदाश्च (पृ. २९२) — वर्णाः, वर्णसंकरजाश्च (पृ. २९३) ।

चातुर्वर्ण्यप्रशस्ता देशभागाः (पृ. २९४) — देहशुद्ध्यर्था व्रता-
चारादयः (पृ. २९४) — क्रियाशुद्धिकराः गर्भाधानादिसंस्काराः, वैष्णव-
दीक्षा च (पृ. २९४-५) — [शिष्यलक्षणमित्यध्यायनाम अन्ते दृश्यते !] ।

नवमोऽध्यायः—आचार्यलक्षणम्

आचार्योचित आचारः, तद्वासर्यं निषिद्धाः प्रदेशाः (पृ. २९६-७)
— बुद्धिशुद्धिः (पृ. २९७) — आचार्यत्वयोग्याः, त्रयो द्विजातयः, संकर-
जाः, तेषु आचार्यत्वयोग्याः (पृ. २९७-३०१) — हस्तपादरेखादि-
विशेषैः आचार्ययोग्यत्वसूचना (पृ. ३०१-२) — याजने निषिद्धाः
पुरुषाः (पृ. ३०२-५) — शुभहस्तविधिः, यागस्य प्रोक्षण-पुष्पयाग-
मण्डलदर्शन-दीक्षाभेदेन चातुर्विध्यम् (पृ. ३०५-६) — (ग्रन्थपातः) ।

(इन्द्ररात्रभागस्त्वपूर्णः)

ऋषिरात्रम्

प्रथमोऽध्यायः—पञ्चकालविवेकः

अभिगमन - उपादान - इज्या - स्वाध्याय-योगरूपपञ्चकर्मोचिताः
प्रातरारभ्य पञ्च कालाः (पृ. ३०७-८) ।

नाडीचक्रवर्णनम् (पृ. ३०८-१२)—चक्रमध्ये हृदि क्षेत्रज्ञभूत-
सदाविष्णोर्ध्वानम् (पृ. ३१२)—प्राणायामः (पृ. ३१४-९)—
सदाविष्णुपदप्राप्तिः (पृ. ३१९) ।

द्वितीयोऽध्यायः—मुद्रालक्षणम्

स्नान-गन्धाद्युपचाराणां मुद्राः, तासामुद्देशो लक्षणं च (पृ. ३१६-९)—तत्तद्देवानां मुद्राः (पृ. ३१९-२०)—चक्र-गदादिमुद्राः (पृ. ३२०-३)—पुनश्च देवानां मुद्राः (पृ. ३२४)—शक्ति-लोक-
कालादीनां मुद्राः (पृ. ३२९)—नृत्त-गीतादीनां मुद्राः (पृ. ३२९)—
तत्त्वज्ञान-कर्मादीनां मुद्राः (पृ. ३२६-७) ।

तृतीयोऽध्यायः—योगाध्यायः

सात्त्विकादिभेदेन आहारविवेकः (पृ. ३२८-३०)—दश
आसनानि (पृ. ३३०-२)—योगोचिता देशाः (पृ. ३३२)—
तीर्थक्षेत्रादीनां निर्देशः (पृ. ३३३)—कर्मयोगात् परं ज्ञानयोगः, तदर्थं
योगः (पृ. ३३४)—प्राणायामः (पृ. ३३४-७)—नारायणध्यानम्
(पृ. ३३८)—योगमध्ये भगवद्दर्शनादिप्रत्ययाः, प्रत्ययेषु पञ्चावस्थाश्च
(पृ. ३३८-४१)—योगाभ्यासप्रशंसा (पृ. ३४१) ।

चतुर्थोऽध्यायः—तपोऽध्यायः

तपोयोग्याः प्रदेशाः (पृ. ३४२-३)—तपःकालाः कृच्छ्रसंज्ञा च
(पृ. ३४३-४)—जपः (पृ. ३४४)—आहारचर्यावशाद् अष्टविधं
तपः (पृ. ३४४-८)—ऋतुप्रयुक्ताः तपोभेदाः (पृ. ३४८) ।

पञ्चमोऽध्यायः—पुष्पयागः

पुष्पमण्डलविन्यासः (पृ. ३९०-१)—कलशादिन्यासः,
प्रथमाद्यावरणेषु होमपूजादयः (पृ. ३९२-३)—वैदिक-तान्त्रिक-

मिश्रमेदेन मन्त्राणां त्रैविध्यम्—तान्त्रिकस्य प्राधान्यम्—वर्णविभागेन दीक्षाक्रमः (पृ. ३५४-५) ।

षष्ठोऽध्यायः—बलिदानम्

बल्युचितपात्राणि (पृ. ३५६)—बलिपात्राङ्गेषु स्थिता देवाः (पृ. ३५६-७)—बलिद्रव्याणि (पृ. ३५७)—ब्रीह्यवघट्टनम् (पृ. ३५८)—तण्डुलगुणाः (पृ. ३५९)—पाकारम्भः, स्वस्तिवाचनं च (पृ. ३६०-१)—अष्टमङ्गल-द्रव्यैः परिभ्रमणं पुष्पबलिश्च (पृ. ३६१)—गरुडशक्रादिस्थानेषु गातव्यानि स्तोत्रगीतानि (पृ. ३६२-३)—पितृ-स्तोत्राणि (पृ. ३६३-४)—चक्रमन्त्रस्तोत्रादि (पृ. ३६४)—बलि-निक्षेपः आत्मरक्षार्थो मन्त्रः (पृ. ३६४)—मध्याह्नपाकविधिः (पृ. ३६५)—प्रतिकृतिविधिः (पृ. ३६५-६)—वज्र्याः राजस-तामस-राक्षस-पैशाचादिवलिविधि-भेदाः (पृ. ३६६)—तत्तद्देवानां मन्त्र-मुद्रादिपूर्वकं बलिदानम् (पृ. ३६७-७१)—मङ्गलवाचनम् (पृ. ३७१-५)—निर्माल्यमन्त्रेण बलिदानसमापनम् (पृ. ३७५) ।

सप्तमोऽध्यायः—मन्त्राणां ऋषिच्छन्दोदैवतविधिः

प्रणवाष्टाक्षरद्वादशाक्षराणां ऋषिच्छन्दोदैवतानि (पृ. ३७६)—विष्णुगायत्री-चक्रमन्त्र-षडक्षर-पञ्चोपनिषदां तथा (पृ. ३७७)—पुरुष-विश्व-निवृत्ति-सर्वाणाम् (पृ. ३७७)—तन्मात्रमन्त्राणाम् (पृ. ३७७)—पञ्चाङ्गानां दुर्गा-अपराजिता-नारसिंह-महासुदर्शनानाम् (पृ. ३७८)—शङ्ख-गदा-पद्म-मुसल-खड्ग-धनुर्मन्त्राणाम् (पृ. ३७९)—माला-मन्त्र-मूर्तिमन्त्राणाम् (पृ. ३७९)—वासुदेव-प्रद्युम्न-अनिरुद्धमन्त्राणाम् (पृ. ३७९)—देवीमन्त्राणाम् (पृ. ३८०)—सूर्यमन्त्राणां षडक्षरादि-चतुर्णाम् (पृ. ३८०)—वराह-माघवमन्त्राणाम् (पृ. ३८०-१)—विष्णु-मधुसूदन-वामनादिवैष्णवमन्त्राणाम् (पृ. ३८१)—सप्तमातृणाम् (पृ. ३८१, श्लो. ५०-५४)—विष्वक्सेनादिपारिषदानाम् (पृ. ३८१-२)—

सामान्यतोऽग्निमन्त्राणाम् (पृ. ३८३. श्लो. ६५-८) — शिष्टानां विष्णु-
मन्त्राणाम् (पृ. ३८३. श्लो. ६९) — अनुक्तानां मन्त्राणाम् (पृ. ३८३) ।

अष्टमोऽध्यायः—प्रायश्चित्तानि

दीक्षितानां समयाः—अर्चनादीनां पञ्च षट् वा कालाः—तेषाम्
एककालिकादिभेदाः (पृ. ३८४-६) — तेषां सिद्धिः (पृ. ३८६) —
काल-अर्चनयोर्लङ्घने प्रायश्चित्तानि (पृ. ३८७) — तत्तत्पापकरणे प्राय-
श्चित्तानि (पृ. ३८८-९१) — अमक्ष्यमक्षणे प्रायश्चित्तानि (पृ. ३९१-३)
— आचारलङ्घने प्रायश्चित्तानि (पृ. ३९३ ६) — शपथव्यतिक्रमे (पृ.
३९६) — वैष्णवनिन्दायाम्—जातिभ्रंशकरेषु पापान्तरेषु (३९७-८)
— पञ्चमहापातकेषु (पृ. ३९८-४०१) — उपपातकेषु (पृ. ४०१-४) ।

नवमोऽध्यायः—ब्रह्मकूर्चविधिः

गव्यार्थपात्रवर्णनम् (पृ. ४०९) — प्रक्षालनवारम्य तत्तत्कर्मणां
विधिः, मन्त्रश्च (पृ. ४०६) — पञ्चगव्यविधिः (पृ. ४०६-८) — ब्रह्म-
कूर्चविधिः (पृ. ४०८) — तत्प्राशनविधिः (पृ. ४०९-१०) — पञ्चगव्य-
ब्रह्मकूर्चप्राशनफलम् (पृ. ४१०) ।

दशमोऽध्यायः—आयुधाध्यायः

आयुधोत्पत्तिः, दुष्टैः पीडितानां सुराणां प्रार्थनया हरिणा
आयुधसृष्टिः (पृ. ४११-४) — तत्तदायुधानां तत्तद्देवेभ्यो दानम् (पृ.
४१४) — धनुर्वेदप्रवर्तनम् (पृ. ४१४-५) — अस्त्र-शस्त्र-शब्दनिरुक्तिः
(पृ. ४१५) — धनुर्वेदविषयसंग्रहः (पृ. ४१५-६) — पञ्च पुरुषभेदाः
(पृ. ४१६) — पञ्च धनुराकर्षणोचितानि स्थानानि (पृ. ४१६) — पञ्च
हस्ताः, मुष्टयश्च (पृ. ४१६) — अस्त्रमोक्षणे पञ्च न्यायाः (पृ. ४१७)
— चत्वारः पतनदोषाः गतिदोषाः, अन्ये नव दोषाः धनुर्मोक्षणे (पृ.
४१७) — धनुर्वेदशिक्षणविधिः (पृ. ४१८) ।

ऋषिरात्रं समाप्तम्